

«QUIN FUTUR TENIM A EUROPA?»

JOSEP MARTINES (MODERADOR)

Universitat d'Alacant

Institut d'Estudis Catalans

Ensenyar és una tasca necessàriament adreçada vers el futur, el demà. Això ha estat sempre així i potser ho és més en un món com el nostre sotmès a canvis i a transformacions constants i accelerades. Canvis i transformacions en la ciència, en les eines per a l'accés i la difusió de la informació, en l'economia, en els principis i en els valors... L'avenç en la tècnica i en el coneixement i els canvis i les transformacions que afecten parcel·les molt diverses de la vida són esperons constants i tenaços perquè els professionals de l'ensenyament hàgem d'estar en constant i tenaç estat d'alerta. Cal una millora de l'art d'ensenyar: una millora entesa com a posició, com a actituds quotidianes, com a afany diari. I cal cercar espais per a la trobada i per a la reflexió compartida, llocs per a fer de tots les opinions i les experiències de cadascú.

L'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes no és una excepció en aquesta necessària posada al dia dels professionals i de la ciència pedagògica. A més dels condicionants suggerits adés sumàriament, hi ha en aquest cas els canvis en la demografia i en el context sociolingüístic dels Països Catalans, la diversitat en l'estatus social i polític del català arreu del territori i la constant pressió de les forces contràries a la plena normalització de la llengua i la cultura catalanes. Prenen un relleu particular en aquest context, d'una banda, l'esperança que ha desvetllat al Principat de Catalunya la reivindicació nacional i, de l'altra i en un sentit contrari, la reculada en el camí que s'havia fet (malgrat els grans entrebancs) en l'ensenyament i en la presència del català en els mitjans de comunicació a les Illes Balears i, sobretot, al País Valencià o a l'Aragó.

En aquest context, era ben necessari aquest *II Simposi sobre l'ensenyament de la llengua i de la literatura catalanes a la secundària i a la*

universitat, i precisament sota l'interrogant «Quin futur volem? Perspectives i propostes». Dins aquest II Simposi, es va dur a terme la taula rodona que ací introduïm i que em va correspondre de moderar: «Quin futur tenim a Europa?». La intenció era moure els participants en la taula rodona a reflexionar, segons el seu propi punt de vista i segons la perspectiva de la seva àrea d'actuació en la docència o en la recerca, sobre dues qüestions que ens havien estat suggerides per l'organització del simposi. Com es pot observar, totes dues qüestions se situaven en la perspectiva d'una futura independència de Catalunya. La primera fou «Quins canvis creus que hi hauria en l'ensenyament de la llengua i de la literatura catalanes si Catalunya fos un estat independent?»; i la segona, que en realitat n'incloïa dues, «Segons el teu parer, quin estatus assoliria la llengua catalana en el nou estat? I quines repercussions tindria per a la resta dels Països Catalans?».

Són interrogants que brollaven d'aquesta voluntat que el simposi servís com a àmbit de reflexió davant una perspectiva de canvi més que notable. Alhora tenien en compte la diversitat de situacions sociopolítiques a què hem al·ludit adés dins el territori catalanoparlant. Cal reconèixer que van ser bons estímuls per al bescanvi de parers entre els participants d'una taula rodona diversa i plural. Allà es van abocar opinions i dades, esperances i possibilitats a l'entorn de la sociolingüística i les estadístiques sobre demografia i usos del català, l'ordenament legal del català i de l'espanyol, la ideologia i la política i la consciència i la vertebració nacional, les diferències internes a cada territori, la metodologia i el tractament de la llengua, els efectes de la independència del Principat sobre la resta de territoris... Sóc del parer que aquella taula rodona aconseguí el que percaçava: reflexionar i plantejar interrogants sobre l'esdevenidor.

ALBERT BASTARDAS
Universitat de Barcelona

Resum

Pel que fa a l'estatus del català en una Catalunya independent, el català hauria de ser la llengua oficial a Catalunya, on també hi ha de ser present el castellà, en un grau d'oficialitat diferent encara per determinar.

En els instituts, el professorat hauria de vetllar perquè el català fos la llengua de la relació intergrup, tant en l'àmbit acadèmic com en activitats extraescolars. En termes generals, el català ha de disposar de funcions exclusives i/o preferents que el facin ser percebut com un instrument útil i pràctic de comunicació i vida social.

Paraules clau: llengua catalana, oficialitat lingüística, castellà a Catalunya, política lingüística, ús lingüístic.

Abstract

Regarding the status of Catalan in an independent Catalonia, Catalan should be the official language in Catalonia, where Spanish should be also present at a different official level, still to be determined.

At schools, teachers should ensure that Catalan is the language for intergroup relations, both in an academic environment and extracurricular activities. Overall, Catalan must have either exclusive or priority functions to be perceived as useful and practical for communication and social life.

Keywords: Catalan, language officiality, Spanish in Catalonia, language policy, language use.

«Quins canvis creus que hi hauria en l'ensenyament de la llengua i de la literatura catalanes si Catalunya fos un estat independent?». «Segons el teu parer, quin estatus assoliria la llengua catalana en el nou estat? I quines repercussions tindria per a la resta dels Països Catalans?»

Com que les preguntes són de molt d'abast, i això és una taula rodona, amb un temps limitat per a cadascú, em caldrà centrar-me en alguns aspectes, i n'hauré de deixar d'altres. Per anar, doncs, al gra, i començant primer per la segona qüestió plantejada pel moderador, suposo que el que hi ha al seu darrere té més a veure amb l'estatus del castellà que no pas amb el del català, en un futur nou Estat.

Bàsicament, l'estatus del català ja sabem quin voldríem que fos, no? Llengua oficial, llengua nacional, llengua prioritària, llengua d'interrelació, llengua comuna, llengua de cohesió, etc. Amb això, estaríem d'acord. Em sembla que no hi hauria discussió. El problema que es planteja en diversos debats que ja hi ha hagut anteriorment aquí mateix és la preocupació per l'estatus del castellà. És a dir, què hauríem de fer en una futura constitució catalana amb el castellà. I, eixamplant la mirada, hi ha una altra qüestió també fonamental, que és com preparar una comunitat com la nostra per esdevenir, diguem-ne, feliç lingüísticament en el segle XXI, atenent al fet que el segle XXI és un temps complicat, perquè hem anat cessant d'estar aïllats en el món. Ens trobem ara en una situació en què contínuament es produeixen moviments de població que es trasllada d'un lloc a un altre, es creen les institucions supranacionals —en l'àmbit europeu, el NAFTA, a Amèrica del Nord, MERCOSUR, etc.— i els espais econòmics s'eixamplen enormement. Per tant, moltes de les prioritzacions i principis a través dels quals havíem dibuixat el món anteriorment ara se'ns ensorren o, en tot cas, esdevenen, diguem, poc fiables. Certament, això configura una problemàtica extraordinària, que jo no sé resoldre en pocs minuts —ni en molts tampoc, ho he de confessar. És a dir, que aquí hi pot haver molts punts conflictius que no poden ser resolts amb solucions simples sinó amb aproximacions complexes. Jo crec que només puc fer algunes aportacions sobre això, a títol de reflexió i de proposta per discutir entre tots.

Penso que un dels principals problemes que tenim, en aquesta qüestió del català i el futur Estat, com us deia, és si finalment, almenys a Catalunya —perquè cada zona és distinta—, ens podrem sentir segurs en la nostra llengua i no haurem de patir, o haurem de continuar estant preocupats perquè hi ha el castellà aquí, tan damunt nostre, que la situació no canviarà gaire. Aquesta és la qüestió fonamental. Primer punt:

no sé amb precisió quin grau de reconeixement hauria de tenir el castellà, però a causa de l'actual configuració de la població de Catalunya probablement algun n'ha de tenir, i això és clar. És a dir, en aquests moments, dintre de la cultura democràtica occidental, una població, un estat nou, que no reconegui, o almenys que no doni alguna característica d'oficialitat, a una població que s'acosta, per dir-ho així, a la meitat dels individus existents seria des del punt de vista europeu difícilment concebible. I ja vam tenir l'experiència de les repúbliques bàltiques, en què hi va haver problemes d'aquest tipus que es podrien repetir aquí, perquè es veuria com una mancança la falta de reconeixement. Ara: no dic si l'oficialitat ha de ser igual, més igual, etc. Les oficialitats poden ser estrictament igualitàries, o no. Ara mateix, per exemple, de fet, no hi ha una bioficialitat estricta. Justament per això hi ha l'excepció al sistema educatiu que ara intenten, diguem, desmuntar. El català es prioritza perquè es considera la llengua pròpia i perquè el seu ús s'ha de promoure donada la història política i la situació sociolingüística actual. Per tant, podem pensar en diversos graus d'oficialitat però el reconeixement, jo crec, de la situació actual de la població de Catalunya, des del punt de vista lingüístic, hi hauria de ser.

El punt dos és el següent: llavors, continuarem tenint el problema de la possibilitat de substitució lingüística i de l'extinció del català, per l'amenaça del castellà? Perquè al capdavant aquesta és la qüestió fonamental. Per què no podem ser generosos en el reconeixement de les llengües? Per què no podem fer que tothom sigui feliç lingüísticament? Ah, perquè pensem que el català es troba en una situació, diguem, d'infravaloració, de perill, de procés evolutiu negatiu, etc. Bé, sobre això, vull dir el següent: ja sabem que hem heretat de la tradició sociolingüística nostra la idea que el bilingüisme porta a la substitució. Això ho tenim inscrit tots els que fa anys que ens dediquem a aquesta qüestió al nostre cervell, oi? I, per tant, condemnem aquesta situació. Tenim por que un bilingüisme oficial, igualitari o no, ens porti a la substitució. Continuem estant neguitosos. Jo, sobre això, i ja ho he dit altres vegades en altres llocs, però ho cito aquí de nou, retinc el que va dir ja fa molts anys el sociòleg canadenc Stanley Lieberman, que ara és professor a Harvard, i que crec que cal tenir en compte (cito de memòria): «les causes de la substitució no són les

mateixes que les de la bilingüització». Això és molt important. Les causes que fan que unes persones aprenguin una o més llengües no són les mateixes causes que fan que n'abandonin una altra. Veieu això? És a dir, al món pot haver-hi molta gent i comunitats que tinguin massivament un poliglòtisme sense que això els porti ineluctablement a abandonar una de les llengües o la pròpia. Ja sé que en molts casos es demostra el contrari lamentablement, i en tenim proves en el nostre àmbit lingüístic mateix. Però la situació justament de Catalunya, la Catalunya estricta, en aquest sentit és un contraexemple. No és un cas que vagi cap a la substitució massiva i, en canvi, és un cas, actualment, d'augment intergeneracional de parlants, potser no en un altíssim grau, però sí en el fet que el català guanya més parlants que no pas en perd.

Bé, hi ha altres casos en el món que demostren això. Per exemple, si el bilingüisme portés a la substitució necessàriament, sense tenir en compte les condicions de l'ecosistema on es produeix aquest fenomen, ja no hi hauria els parlars de la Suïssa germànica perquè la seva bilingüització en alemany estàndard és contínua. Per tant, ja haurien abandonat els parlars propis dels seus territoris des de fa molt de temps. També ens trobaríem ara, en aquest moment ja, amb fenòmens de substitució per exemple als països nòrdics, a Suècia, o centreeuropeus, a Holanda, on molta de la població sinó la majoria té un alt coneixement de l'anglès i, en canvi, que se sàpiga, no n'hi ha massivament, de problemes d'abandonament de l'idioma. És a dir, si ens alliberem potser d'aquesta por que el reconeixement d'altres oficialitats lingüístiques ens ha de portar a l'abandonament de la nostra, potser podrem pensar més serenament en quin tipus d'organització sociolingüística necessitem en un estat futur. És clar que amb una sola llengua oficial i amb individus monolingües el món seria més senzill i la continuïtat de l'idioma estaria plenament assegurada, però ens ha tocat viure en un altre tipus de situació, que hem de saber gestionar amb intel·ligència i eficàcia.

És important conèixer justament aquests paràmetres de la teoria sociolingüística perquè no pensem i actuem només a partir de l'emocionalitat, que aleshores ens fa tancar el pensament cap al reconeixement del castellà i també, en la mesura que calgui, d'altres codis que puguin

parlar-se en el país. Això és important perquè ho puguem organitzar bé, perquè el que sí que no hem de perdre és justament un sentit general de cohesió social i d'harmonia lingüística, és a dir, podem ser un exemple en el tractament de la diversitat lingüística i ho hem de fer bé, i això vol dir filar prim i mirar tots els elements que intervenen en la situació. Si pel fet de voler-nos mantenir en un monolingüisme oficial català, diguem, estricte, això porta a un creixement de l'*etnicització* lingüística del castellà a Catalunya —és a dir, la producció de la consciència identitària per part de persones que ara justament estan en un pla més aviat neutral—, doncs, això en el futur encara hi aniria en contra, del manteniment i eixamplament dels usos del català.

Recordo ara també un sociolingüista de l'Índia, Hans Dua, que recomana això. Ell diu (cito de memòria): «és millor que la població sigui bilingüïtzada mútuament, paritàriament, en la convivència, i justament això és bo també per al manteniment de la llengua més feble, encara que sembli una paradoxa, perquè, aleshores, aconsegueixes també l'aquiescència i la bona predisposició dels altres parlants» —que, d'altra banda, com a llengua inicial, són majoritaris ja a Catalunya. Ho deixo per a la reflexió. Haurem d'avançar més i ho hem d'elaborar amb més detall, però crec que la via que hem de tenir present és justament la de trencar aquest automatisme de la idea que el bilingüisme porta a la substitució. Això passa segons les circumstàncies. És a dir, això passa quan, en una situació determinada, un grup lingüístic no només s'ha bilingüïtzat sinó que en el nivell de la representació i la noció de la seva identitat crea unes interpretacions autonegatives, en resposta, certament, a un context hostil i desfavorable per a la utilitat del seu codi propi. El que en dèiem abans l'autoodi. Quan aquest grup s'interpreta justament negativament a ell mateix és quan abandona la llengua i no la transmet a la pròxima generació. Si això, però, no passa, és a dir, si el grup és sa i té una actitud lingüística i una interpretació positives, en principi, que sapiguem dues, tres o quatre llengües, i que les usem en les funcions necessàries estrictament, doncs no té per què automàticament i de forma ineluctable portar a l'abandonament de la llengua diríem més feble, si la comparem amb els altres codis amb què té contacte. I això tant val per al grup catalanoparlant com per al castellanoparlant d'origen.

La meva proposta, doncs, seria d'intentar conciliar el poliglòtisme individual amb una prioritització de l'ús social del català, d'acord amb una distribució harmònica i equitativa —que no cal que sigui estrictament igualitària— de funcions. Dic això perquè també hi ha la qüestió de l'anglès, no? Com que estem articulats en espais d'interacció superiors, en aquest moment necessitem, si no tothom almenys una part important de la societat catalana, saber altres llengües i, en especial, l'anglès. Doncs bé, aquesta és una qüestió que també s'ha de plantejar, ja que totes les comunitats mitjanes europees com la nostra són comunitats que no són monolingües des del punt de vista dels individus, totes s'han espavilat per tenir més llengües perquè han de sortir al món. És a dir, diguem que com més «petit» ets, més poliglòt has de ser. Nosaltres, però, no en som de petits, som mitjans, eh! Dic això perquè no tinguem aquesta idea encara de les llengües petites. Som una comunitat lingüística mitjana i, per tant, el nostre paper a Europa no ha de ser menor que el danès, el finès, l'eslovè, etc. Això també és important de tenir-ho present. Siguem o no independents, hem d'aspirar al que tenen aquestes comunitats, no hem de ser menys. Hem d'aspirar-hi, d'una manera o altra. Per tant, hem de representar el paper que ens pertoca i, és clar, certament jugaríem molt millor si tinguéssim un estat propi, això segur. Tindríem reconeixement europeu, tindríem, doncs, estat a l'ONU, i a dintre d'Europa hi seríem presents molt més que no pas ara.

Hi ha un altre aspecte que voldria tractar a l'entorn del nou Estat. Habitualment, en un estatut i en una constitució, fixeuvos que hi ha la qüestió següent: es reconeix la llengua tal i la llengua tal, sobretot si hi ha doble oficialitat, no? L'una i l'altra. En canvi, ben sovint es deixa en el buit de dir: i com es comunicarà la gent, entre ella? És a dir, quina llengua és la llengua pont? Aquesta és la clau precisament. La llengua de la relació intergrupala és fonamental. És a dir, el català no pot renunciar a ser la llengua d'interrelació. Es pot reconèixer l'oficialitat d'un grup, d'un altre o el que sigui, però la funció general d'intercomunicació ha de ser servida majoritàriament per la catalana, que és la que té la legitimitat —i la necessitat— històrica per fer-ho. Per què l'altra, que diguem que no té tanta historicitat, ha d'ocupar la funció

primordial d'intergrupaltat? Cal tenir això molt present en les polítiques lingüístiques futures, i, és clar, actuals.

Passant ara al tema més concret de la llengua als instituts, la primera pregunta, què podria jo aconsellar sobre què s'hauria de fer per optimitzar l'impacte educatiu sobre els usos lingüístics? Parlaré del que cal fer ara, sense esperar, òbviament, si serem o no un estat independent. Diria abans que res que tots aquests centres que sobretot són en àrees de molta immigració han de ser centres especials amb recursos específics i una perspectiva col·lectiva distinta. És a dir, idealment tot el professorat hauria de tenir present la importància de la seva contribució per fer possible que l'alumnat pugui practicar el català al màxim i pugui sortir competent en l'ús oral, i això és el que s'ha de millorar. Això no ho tenim assolit i és l'hora també, que, a part de la gran política, parlem, doncs, també de les micropolítiques. No hem d'anar ara tots només pensant en la independència i deixar el dia a dia. Una cosa no treu l'altra i, per tant, jo crec que encara hem de fer molta feina per optimitzar els impactes del professorat. Per exemple, no sé si es fa o no es fa, però caldria ser conscient de la importància de l'establiment dels hàbits de com es parlaran els alumnes. I això s'ha de treballar ja en el primer dia de classe, perquè cal tenir clar que aquests hàbits tendiran a perpetuar-se al llarg de la seva escolarització. Per tant, heu de tenir preparades unes dinàmiques grupals que facin que, com més alumnes es mostrin com a catalanoparlants, més entre ells s'establiran pautes d'ús del català. Són coses senzilles, però moltes vegades no s'hi pensa, i no es fa, i aleshores els hàbits interpersonalment es mantenen al llarg de l'escolarització i es perd un potencial important de col·loquialització. Les microintervencions poden ser molt importants.

De fet, en les tipologies de centres d'alta població d'origen immigrant, aquests s'han de percebre i s'han d'organitzar com a autèntics centres de L2, és a dir, d'ensenyament de «llengües segones», ja que la gran majoria dels alumnes no tindrà pas el català com a llengua inicial. Això implica reforçar les metodologies més adequades a aquest objectiu i sobretot un compromís clar dels mestres i professors per tal de poder assolir la bilingüïtzació efectiva en català dels milers de nois i noies que no han adquirit aquest idioma a la família o en l'entorn social immediat. Igualment és peremptòria la intervenció en les activi-

tats extraescolars, esportives i de lleure, que s'associen a activitats menys formals i institucionals que les purament escolars, per tal de poder escapar de la imatge del català com a llengua massa rígida i purament escolar o acadèmica.

I no cal oblidar que, a part del sistema educatiu, l'altre gran camp d'actuació han de ser també les empreses, que han de procurar fer del català l'idioma quotidià més habitualment usat internament i externament, reconeixent, és clar, l'ús d'altres idiomes en les relacions extracatalanes. El català ha de ser percebut per la gent jove, sigui de l'origen que sigui, com la llengua més útil a Catalunya per guanyar-se la vida, i com la més prestigiosa socialment, sense que això vulgui dir no saber bé altres llengües ni haver d'abandonar-ne cap altra. La clau de volta del sistema, en una situació de multilingüisme social, és que el català disposi de funcions exclusives i/o clarament preferents, que el facin ser percebut com un instrument útil i pràctic de comunicació i de vida social. I, en una societat amb tants moviments migratoris com la nostra, el món econòmic i comercial és fonamental en la integració lingüística de les poblacions. Caldria, doncs, una col·laboració estretíssima entre les empreses i el Govern en aquest pla.

Però, sobretot, en els instituts, repeteixo que aquests han de tenir un paper fonamental en l'afavoriment de l'ús intergrupl del català. L'hàbit, encara massa prevalent —i ara ja plenament injustificat— de no usar el català per parlar amb companys que, com tu, han anat a escola aquí i han desenvolupat una competència alta en català, té com a efecte dificultar la pràctica conversacional del català per part de tots aquells que no el tenen com a llengua inicial. Si ja m'acosto jo, no cal que t'acostis tu. Això, certament, encara pot disminuir més la motivació per fer l'esforç de practicar el català i de retruc pot augmentar la percepció d'inutilitat i prescindibilitat de la llengua. Si ni la pròpia població d'origen no prefereix el català per conversar, per quins set sous l'han de parlar les altres poblacions d'origen immigrant? La qüestió és crucial i s'ha de portar el problema a la consciència dels joves, per fer-los veure els efectes evolutius «cecs» del seu comportament actual. En especial, els joves que tenen el català com a llengua inicial han de canviar els seus hàbits quotidians, tot sabent que el seu comportament serà habitualment ben entès per la resta de persones que

viuen a Catalunya si se'ls explica adequadament la situació. I la situació i les motivacions ecolingüístiques que hi ha a favor de la promoció del català s'han d'explicar i debatre serenament a les classes, superant els continguts, crec que habitualment caducs, dels llibres de text.

Cal, doncs, fer que el català sigui útil i realment necessari i pràctic en la vida acadèmica i laboral, explicar la nostra situació i els fets històrics que ens han dut a l'estat actual de les coses i fer saber que comptem convençudament amb tothom en el nostre projecte nacional i lingüístic.

Resum

Considerar continguts d'aprenentatge sota paràmetres d'estat implica una aproximació a com fer dels aprenents immersits en la cultura catalana uns parlants interessats per l'entorn més immediat. En aquest article aportam elements que ens permeten reflexionar sobre què estudien aquests alumnes i quins continguts són els que els formen en tant que parlants d'una llengua i d'un país, la qual cosa ens dóna eines per mesurar la percepció col·lectiva que els parlants tenen d'ells mateixos i dels altres.

Paraules clau: continguts d'aprenentatge, cultura catalana, entorn immediat, percepció col·lectiva, paràmetres d'estat.

Abstract

To consider apprenticeship contents under state parameters implies an approximation on how to arouse on learners immersed in the Catalan culture an interest for their most immediate surroundings as speakers of the language. In this article we bring to the fore elements that allow us to reflect on what it is that these learners study and which the contents that they acquire as speakers of a language and a country are, which in turns provides us with tools to measure their collective perception of themselves and others.

Keywords: apprenticeship contents, Catalan culture, immediate surroundings, collective perception, state parameters.

«Quin futur tenim a Europa?» fou la pregunta que permeté reflexionar sobre què estudien els nostres alumnes i quins continguts són els que els formen en tant que parlants d'una llengua i d'un país. Perquè el futur d'un país passa també per la percepció col·lectiva que els parlants tenen d'ells mateixos i dels altres. És el fet i l'acció de «conèixer» i de «reconèixer». És el fet de tenir una idea més o menys completa del «jo» en tant que social, i dels «altres» en tant que individus

diferents del grup. És d'aquesta manera que se singularitzen les cultures. I és així com són capaces d'adonar-se de la identitat i la circumstància pròpies.

PRIMERA CONSIDERACIÓ

La segona edició del *Simposi sobre l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes a la secundària i a la universitat* debaté sobre les perspectives de futur en l'àmbit docent en el marc d'una Catalunya —llegiu-hi, Principat de Catalunya— independent.

Considerar continguts d'aprenentatge sota paràmetres d'estat implica una aproximació a com fer dels nostres aprenents uns parlants interessats per l'entorn més immediat. Uns estudiants competents en el conjunt de coneixences històriques, científiques, literàries, simbòliques, fruit d'un model d'organització social que els ha de conformar com a ciutadans de Catalunya.

El llenguatge, la paraula, permet expressar-nos des de l'entorn més immediat i en relació amb el medi proper o llunyà. N'hi ha prou amb un mot per expressar un bon grapat de sensacions i sentiments. És el signe lingüístic en la seva estructura tridimensional. És l'*interpretament* (PEIRCE, 1931-1935), el qual inclou l'usuari dins un context de producció cultural. L'element que dona arbitrarietat al significat i al significat. L'entesa pactada pel grup i dins el grup. És l'element que estableix quina serà la «normalitat social» del grup. Els mecanismes que garanteixen aquest pacte són els que conformen l'imaginari col·lectiu: unes lleis, uns discursos, uns mitjans de comunicació, uns llibres de text; en definitiva, una educació grupal.

Ens referim a la funció emotiva del llenguatge; a la funció «humana» del llenguatge. És el mot l'instrument que copsa realitats més enllà dels cinc sentits corporals. I és la paraula l'instrument que permet la descripció de l'entorn més immediat; però també la descripció del «somni»: sensacions i sentiments d'allò imaginat. Un mot sol, una frase, un text permet condicionar l'acció humana gregària i alhora el punt de vista individual.

Un país grupalment reeixit ha de menester una societat formada de valors culturals propis, per tal de fer-se sabedor del món des de la diferència i el respecte a la diversitat.

SEGONA CONSIDERACIÓ

Pensar sobre què ensenyam als alumnes de Catalunya i com ho ensenyam és una de les qüestions bàsiques a l'hora de bastir un model patrimonial. Les manifestacions culturals són diferents en tant que es distingeixen les unes de les altres. I en qüestió d'humans i de cultura és el matís allò que ens fa singulars. És la particularitat allò que garanteix la diversitat cultural al món. Els continguts de valors, creences i tradicions que un poble transmet a través de l'educació dels seus ciutadans permeten actualment, també, fer del món un lloc ric en llengües i llurs manifestacions.

Per tant, repensar què ensenyam ara i com ho ensenyam per tal de millorar, si escau, la nostra entesa col·lectiva és una de les maneres de garantir-nos un futur —i una posició— dins l'Europa de les nacions.

OBJECTIU: SUGGERIMENT DE PARADIGMES METODOLÒGICS DOCENTS

S'hi formularen dues preguntes: «Quins canvis creus que hi hauria en l'ensenyament de la llengua i de la literatura catalanes si Catalunya fos un estat independent? I, segons el teu parer, quin estatus assoliria la llengua catalana en el nou Estat. I quines repercussions tindria per a la resta dels Països Catalans?».

Totes dues qüestions s'expressen en termes de planificació lingüística: processos de vehiculació de propostes que permeten l'estabilització d'un marc conceptual de coneixements, els quals garanteixen parlants segurs de llur competència lingüística i comunicativa.

La riquesa cultural d'un país modern de l'Europa mediterrània, amb parlants de diversos orígens i de llengües més o menys allunyades del català, ha de passar evidentment per l'enfortiment de la singularitat i de l'especificitat. En aquest cas, pel coneixement i l'ús (com-

petència lingüística i comunicativa) de la cultura i de la llengua catalanes en un entorn de gestió multilingüe. Potser és per això mateix que la segona edició del Simposi es marca com uns dels objectius «el suggeriment de paradigmes metodològics docents tant en llengua com en literatura».

Si un paradigma és un marc conceptual de premisses teòriques dins el qual es desenvolupa una ciència. I si una ciència és el conjunt de coneixences resultant de l'estudi. I si una coneixença és una idea més o menys completa que hom té d'alguna cosa. Qualsevol resposta, més o menys fonamentada, que hom vulgui donar a la primera qüestió, en referència a quins canvis hi hauria d'haver en l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes, passa, al nostre parer, per fer una anàlisi crítica del marc conceptual que actualment regeix aquest camp de coneixement. I és per aquest motiu que ens demanam quina idea més o menys completa tenen els nostres alumnes sobre què és Catalunya en tant que poble del món, i en tant que cultura única dins la diversitat.

DELS SIGNIFICANTS AMB VALOR DE SIGNIFICAT SIMBÒLIC: LA CONFORMITAT SOCIAL DES DE L'EDUCACIÓ

La llengua no és part d'una vitrina tancada amb pany i clau. La llengua és viva en tant que conforma un dels elements de la comunicació humana. I és així com la competència pragmàtica, coneixement d'ús del llenguatge en societat, significa saber els valors culturals de la llengua, saber-ne la seva interpretació simbòlica: ésser coneixedors del pacte social que hi regeix. És quan diem que una llengua és part del que anomenam *cultura*, en majúscules: la gramàtica en ús per l'home en societat. La competència pragmàtica, plena de totes les suposicions i inferències expressades en la llengua a través d'un llenguatge cultural, conforma part del saber transmès pels mecanismes de conformitat social, entre els quals hi ha l'ensenyament reglat.

Una llengua viu a través dels seus parlants i a través de les ideologies d'aquests parlants. El fet que una societat tingui ocasions d'ús multilingües no és una amenaça per a cap llengua ni per a cap parlant,

ans al contrari. Allò que realment és perillós per a un parlant i per a una societat és la minva de la qualitat comunicativa i la inseguretat en la competència pragmàtica del parlant en societat; totes dues coses normalment provocades per certes ideologies de conformitat grupal. La inseguretat en el parlant es pot fomentar a través de la confusió terminològica i de la manca de claredat en límits —territorials i simbòlics— i en àmbits —ocasions d'ús lingüístic.

Si la cultura és, com defineix el *Diccionari* de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC2), un «conjunt dels símbols, valors, normes, models d'organització, coneixements, objectes, etc., que constitueixen la tradició, el patrimoni, la forma de vida, d'una societat o d'un poble», aquesta cultura s'ha de bastir d'un llenguatge de comunicació que permeti transmetre tot aquest model d'organització.

I és quan es fa més pertinent que mai saber quin conjunt de coneixements sobre la vida i l'existència del poble català transmeten als estudiants alguns llibres de text. Cal afegir-hi que el context mediàtic tampoc no hi ajuda, pel que fa a la claredat terminològica de límits i àmbits del català en tant que realitat cultural pròpia. Cal matisar també que els parlants s'immergeixen dins un context molt més ampli que el de determinats llibres de text. I que el món de l'ensenyament no només és compost per llibres d'editorials mediàtiques, sinó que es conforma de professors i d'alumnes i d'altres materials didàctics i d'entorns diversos i de múltiples informacions. Tanmateix, ara i aquí, i amb la consciència d'analitzar una part d'un conjunt més ampli, pararem esment a la informació transmesa des d'editorials amb distribució més mediàtica.

Primer exemple. Sobre les llengües a Catalunya i als centres escolars. Tots dos textos extrets del llibre *Llengua catalana i literatura*, nivell tercer de l'ensenyament escolar obligatori:

Les llengües a Catalunya. Llengües cooficials

A Catalunya tenim dues llengües cooficials: la catalana i la castellana o espanyola. [...] D'uns anys ençà, han anat apareixent en pobles i ciutats altres llengües, d'ús quotidià parlades per persones que han arribat en successives onades migratòries. Per exemple, hi ha barris de Barcelona

on el pakistanès, l'àrab, l'hindi i desenes de llengües més s'han convertit en habituals.

Les llengües al centre escolar

La realitat lingüística que hi ha a Catalunya es reproduceix amb més o menys variants als centres d'ensenyament del país. És clar que dependrà dels pobles, de les ciutats i dels barris dins una mateixa ciutat, que l'ús d'una o altra llengua sigui de tendència majoritària.

En aquest context multicultural i multilingüe, la llengua d'escolarització es converteix en la llengua comuna de tot l'alumnat: la que s'usa per aprendre i comunicar-se amb l'entorn i, alhora, la que cohesiona els seus parlants i els fa sentir que, malgrat la seva procedència, tots formen part de la mateixa comunitat.

Ambdós paràgrafs tenen per finalitat informar sobre la realitat lingüística i cultural de Catalunya. Cap dels dos destaca per la seva claredat.

Pel primer text sabem que la llengua catalana és cooficial amb l'espanyola o castellana; no sabem que la llengua catalana és fonamentalment llengua pròpia de Catalunya. Sabem que hi ha barris de Barcelona on es parlen llengües que no són les dues esmentades, emperò no sabem quina de totes les llengües, esmentades o no, hi fa de llengua de cohesió o de comunicació i entesa col·lectiva.

Del segon text entenem que l'escola, en matèria lingüística, és el reflex de l'entorn. No sabem a partir d'aquest text, i en claredat, quina és la llengua d'escolarització de Catalunya. Perquè el text ens diu que: «dependrà dels pobles, de les ciutats i dels barris dins una mateixa ciutat, que l'ús d'una o altra llengua sigui de tendència majoritària».

Primera observació. Aquests dos textos ens deixen amb la complexitat de la incògnita no resolta. No ens parlen clarament del català com a llengua de cohesió i pròpia, en un marc multilingüe i divers.

És aquesta la mena de confusió terminològica que un conjunt de coneixences que conformen un paradigma metodològic docent hauria d'evitar. Al cap i a la fi, la ciència es basteix de desfer incògnites i l'aprenentatge, de senzillesa conceptual —que no de simplicitat.

Perquè la llengua viu de les emocions dels seus parlants, la cultura és l'expressió d'aquestes coneixences a través de l'emoció col·lectiva; dit d'una altra manera, és la configuració de l'imaginari col·lectiu. I és aquest imaginari que permet la (re)construcció cultural d'un poble (TERRICABRAS, 1998: 23):

Les llengües no solament descriuen coses, sinó que permeten expressar sentiments, imaginar projectes, formular coneixements i descobrir emocions. En cada llengua hi ressonen segles d'història.

Tot el que comunicam sobre una llengua i el seu entorn conforma la (neo)realitat, i és el disseny d'una imatge col·lectiva pròpia i de projecció cap als externs al grup. Educar és una manera més d'elaborar aquesta conformitat social o imaginari col·lectiu. Per tant, educar en la diversitat lingüística comença per performar categories simbòliques de valor cultural que prescindixin de judicis numèrics en referència a llengües i parlants, i s'abstinguin de categories de valor que puguin perjudicar llengües i cultures.

Segon exemple. De categories numèriques i judicis de valor. Textos extrets del llibre *Lengua castellana y literatura* del nivell tercer de l'ensenyament secundari obligatori:

Las lenguas del mundo

Ameríndia. Esta denominación geográfica hace referencia al conjunto de lenguas nativas que se extendían desde el actual Canadá hasta la punta meridional de América del Sur antes de la colonización europea. Muchas de esas lenguas han desaparecido o han quedado en inferioridad respecto al inglés, el español y el portugués, que son las dominantes. Apenas quedan vestigios de las lenguas nativas de Norteamérica, y entre las de América Central y del Sur, destacan el quechua (Ecuador, Perú y Bolivia), el guaraní (lengua oficial junto con el español en Paraguay), el aimara (Bolivia y Perú) y el náhuatl o azteca (Mèxic).

Español o castellano

Procede de la variedad del latín surgida en el condado de Castilla (al Norte de Burgos). Es la llengua romànica que tiene mayor número de

hablantes (unos 400 millones), pues es la lengua oficial de España y de la mayoría de países centroamericanos y sudamericanos.

Aquests textos fan èmfasi en el valor: «inferioritat» d'unes llengües sobre unes altres. Sembla que n'hi ha unes de dominants. No s'hi explica la raó d'aquest suposat «domini». Tampoc no s'explica per què l'espanyol o castellà té tants de suposats parlants. Ni tampoc el fet que, en alguns països de l'Amèrica llatina, l'espanyol no és llengua oficial, sinó cooficial.

Segona observació. Es nodreixen uns significants de significats simbòlics altament nocius per a la comprensió de la diversitat cultural i per a la formació en el respecte a la pluralitat lingüística i cultural.

Tercer exemple. L'opacitat del terme *nostra*, la confusió del terme *país*. Text extret del llibre *Coneixement del medi social i cultural* del nivell cinquè de l'educació primària:

La nostra indumentària tradicional

Els homes i dones que han habitat al llarg dels anys les riberes del Mediterrani es caracteritzen per la varietat de costums i tradicions. Aquesta varietat cultural es manifesta en múltiples aspectes, com les llengües, la música, les festes, les tradicions o la indumentària tradicional. Els vistosos vestits tradicionals de cada comarca, regió o país continuen formant part de les festes i el folklore de molts pobles mediterranis.

La imprecisió semàntica i la confusió de límits i àmbits del català no aporten senzillesa conceptual: en l'apartat «El teu primer mapa de Catalunya», del llibre citat en aquest tercer exemple —i a la pàgina 12— demanen que l'alumne respongui a la pregunta «En quins d'aquests territoris també es parla català?». Tenen noms i opcions: «Catalunya, Aragó, Andorra, França, mar Mediterrani, límit de Catalunya, Comunitat Valenciana, Barcelona, límit lingüístic català». Confusió, imprecisió, barreja de països, estats i mar; i cap esment a les Illes Balears, on també es parla català.

CONCLUSIONS: EN TERMES DE PARADIGMES DE CONEIXEMENT

Primera. La senzillesa conceptual i la claredat cultural fan parlants segurs i informats.

Una de les primers fites en una Catalunya independent, per tal d'aconseguir parlants en competència comunicativa —cultural— plena, és bastir paraules de contingut amb simbologia positiva per a la llengua i cultura catalanes. Tal com relaten aquests versos de Vicent Andrés Estellés: «molt més que un temple, bastiria/amb les meues paraules, aspres i/humils, una marjada com aquelles/que vaig veure un dia a Mallorca./Les pedres, sàviament organitzades,/amb una organització ben sòlida,/contribueixen a salvar de l'erosió/la terra batuda pels vents marins».

Segona. Cal entendre que la voluntat de fer del català llengua de cohesió grupal en una Catalunya independent permetria millorar redaccions com les que hem esmentat i analitzat en aquest article. I elaborar informacions amb paradigmes nous per fer de l'estudiant català un parlant simbòlicament referenciat en el conjunt de coneixements propis.

Tercera. Una Catalunya independent en què la llengua catalana en fos llengua de cohesió en un entorn multilingüe hauria de revisar els valors atorgats a llengües i cultures. Ho hauria de fer en paràmetres de foment de la riquesa lingüística i cultural del món. Cal educar en l'ús de la llengua catalana com a llengua de cohesió entre parlants de diverses procedències. Fer del català una L2 amb valor simbòlic, territorialment ferma i culturalment capaç de cohesionar.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- DIVERSOS AUTORS (2000). *Coneixement del medi social i cultural, 5è cicle superior de primària*. Barcelona: Santillana.
- DIVERSOS AUTORS (2008). *Lengua castellana y literatura, 3º ESO*. Barcelona: Barcanova.
- DIVERSOS AUTORS (2009). *Llengua catalana i literatura, 3r ESO*. Barcelona: La Galera / Enciclopèdia Catalana.

PEIRCE, Charles Sanders (1931-1935). *Collected Papers*, Cambridge Mass.: Harvard University Press.

TERRICABRAS, Josep-M. (1998). *Atreveix-te a pensar. La utilitat del pensament rigorós en la vida quotidiana*. Barcelona: La Campana.

ANTONI DALMASES
Professor d'ensenyament secundari

Resum

Es defensa la literatura com a eina indispensable en la formació de ciutadans autònoms, crítics i amb capacitat de reflexió a través de les obres d'autors i pensadors de totes les èpoques. També s'exposa la labor destructiva de lleis i normes imposades durant trenta-cinc anys, amb teories i normes que menyspreen la tasca d'ensenyar i formar, i impossibiliten el goig d'aprendre. Finalment, s'advoca per un ensenyament digne, que capaciti els ciutadans del nou país que volem construir per ser lliures.

Paraules clau: dignitat de l'ensenyant, literatura, capacitat crítica, manipulació política, goig d'aprendre.

Abstract

It defends literature as an indispensable tool able to raise self-governed, critical and reflexive citizens through the works of many authors and intellectuals from each century.

It also exposes the destructive labor of some laws and policies imposed during 35 years, with theories that despise the task of teaching and educating and make impossible the joy of learning.

Finally, it promotes a dignified education in order to make free citizens on the new country we want to build.

Keywords: Teacher's dignity, Literature, Critical capacity, Political manipulation, Joy of learning.

Abans d'entrar en matèria vull aclarir que vaig acceptar d'intervenir avui aquí, i encara no sé per què. Jo no sóc teòric, ni estudiós, ni especialista, ni professor universitari; de fet, d'unes setmanes ençà, tinc el gran goig de ja ni tan sols ser professor de secundària! I, posats a puntualitzar, també crec convenient fer constar que no sóc, ni he estat mai, ni seré mai dels mais, encara que torni a néixer, ni legislador,

ni pedagog, ni inspector, ni psicopedagog, ni tècnic curriculaire, ni especialista en les TIC, les TAC o qualsevol d'aquests artefactes que alguns encara anomenen «noves» tecnologies.

Em sembla que vaig acceptar perquè sabia que hi podria saludar i reveure alguns amics, i perquè la proposta em va deixar ben astorat, fent-me creure per un moment que jo era algú, en ser que els organitzadors, gent solvent i de prestigi sòlid, tenien l'amabilitat —o més aviat la insensatesa!— de suposar-me unes capacitats de què no dispo-so pas. De seguida es veurà que la seva confiança era excessiva i el seu optimisme en convidar-me, del tot injustificat.

El cas és que he vingut, perquè sóc un home de sort. En estar jubilosament jubilat, puc assistir a actes com aquest sense haver de renunciar a un dia de sou, que és el que la Conselleria imposa als professors de secundària quan abandonen la seva feina de zeladors d'infants i joves una jornada, per acudir a un acte de cultura, com si l'ínclita autoritat catalana volgués deixar ben clar que la cultura no té res a veure amb el quefer quotidià del que ells anomenen «professors no universitaris».

Una interessant definició en negatiu, per cert, que em servirà per començar a explicar-me i gosar aventurar el futur que es preveu per a la nostra llengua i la nostra literatura a les aules.

Un futur que, és clar, s'ha fabricat en el passat i es fonamentarà en el present. Per això m'hi hauré de referir.

Durant els darrers anys en exercici, fos quina fos l'edat dels dis-cents a qui adreçava les meves lliçons, sempre començava el primer dia de classe amb una frase a la pissarra per comentar-la i explicar-la, tot aclarint la finalitat de les matèries que pretenia ensenyar: «Els lí-mits del meu llenguatge signifiquen els límits del meu món», escrivia. De seguida posava el nom de l'autor en majúscules, LUDWIG WIT-T-GENSTEIN, després la feia copiar, en parlàvem, n'exposava el valor i el significat, i al final la feia explicar per escrit als alumnes, per saber què en pensaven i potser esbrinar com pensaven.

He dit que la frase em sembla reveladora i relacionada amb aque-lla definició que va establir la Conselleria fa anys, i ho és: que l'auto-ritat —hi ha qui diu que competent— defineixi per negació els qui se suposa que han de formar la població jove, evidència de manera dià-

fana quins són els límits del seu món. I quin món limitat imposen, que és on vaig, per dilucidar el boirós futur.

Un servidor es va llegir les actes del I Simposi del 2009 i avui he escoltat les propostes sensates, les idees interessantíssimes, les argumentacions rigoroses, i unes quantes intervencions magnífiques; algunes esplèndides i altres potser elementals. I de totes n'he après alguna cosa relacionada amb la docència, des del què cal fer fins al què cal no fer mai.

En les aportacions de fa quatre anys i en les d'avui, però, hi he pogut observar una línia constant, repetida, de queixes, crítiques i reclamacions sobre el treball d'ensenyar a Catalunya i la gent que l'entrebanca, que el desvia i mira d'impossibilitar-lo amb abstruses normes i malgirbades teories de llenguatge grotesc. Totes aquelles crítiques, les subscric i les aplaudeixo, les sento ben meves perquè jo també les he reclamades durant anys —potser amb massa vehemència i d'una manera més rupestre i barroera, ho reconec— fins al punt que m'han proporcionat alguna topada i més d'un «enemic».

Però deixem això ara i centrem-nos en el fet que acabo d'indicar: que jo he reclamat el mateix «durant anys». El problema, justament, és aquest: els anys. Vull dir que ja fa uns lustres —aproximadament des del 1994, any en què recordo haver escrit un article al diari *El 9 Nou* del Vallès sobre el tema, que em va procurar alguna amenaça i uns quants desconsiderats insults— que sento el mateix, tractant-se del desgraciat tema d'ensenyar llengua i literatura. Durant aquests anys, el país ha vist desfilar un munt de governs d'aquí i *gobiernos* d'allà, portem vuit consellers i conselleres de la Generalitat, més set lleis (set!) d'educació que s'han anat succeint, implacables, com les plagues d'Egipte (ens en falten tres més, encara, per complir el designi bíblic?), i nosaltres, els que hi hem treballat i els que encareu la realitat dia a dia, avui com ahir, ens hem fet un tip de demanar sensatesa, sentit comú, respecte pel treball i la formació dels joves; hem insistit a pregar que s'actuï amb decència i intel·ligència per estructurar un sistema d'ensenyament racional i crític que formi ciutadans capacitats per ser lliures —per a la qual cosa el domini de la llengua és imprescindible!— i que ens permeti treballar segons les necessitats que comprovem curs rere curs. Aquestes demandes, com dic,

s'han fet, s'han escrit, s'han raonat, publicitat i cridat. I què s'ha produït? Res. Absolutament res. O, encara pitjor: s'han anat tapant amb nyaps nous el seguit de nyaps que havien perpetrat els inefables savis anteriors.

I per això hi ha hagut un moment, avui, que, tip de sentir i corejar la cançó de l'enfadós, m'ha passat pel cap la idea que potser hem aguantat massa, que ja n'hi ha prou i que ara ja hauríem de començar a tirar al dret, prescindint de tot i fent el que creguem que hem de fer, estalviant-nos d'argumentar per a qui no vol arguments, denunciant, clar i ben fort, que el rei va despullat i que el sistema és, com a mínim, un rave que ha esdevingut una estafa colossal.

Perquè ja duem massa anys raonant, parlant sols, com lirons innocents que en formular en veu alta les obvietats davant de murs de ciment armat —i el símil amb determinats rostres no l'he pas trobat casualment— creiem que aconseguirem res, mentre que ells —autoritats, psicosis, polítics, pedagògics...— no només es riuen de nosaltres, sinó que ens menyspreen. Per això envien als centres, de tant en tant, per fer-hi «formació», diuen, els seus gossos d'atura en forma de teòrics d'unes embullades ciències de l'educació delirants: per tenir-nos entretinguts, entortolligar-nos els cervells, impossibilitar la feina i evitar que ens ocupem del que ens hauríem d'ocupar, això és: dotar els estudiants d'unes capacitats d'expressió, de comprensió i de pensament que els permetin esdevenir persones, professionals i ciutadans responsables amb possibilitat de ser feliços.

El seu sembla un pla perfecte: organitzar el fracàs i culpar-ne els qui es veuen forçats a posar-lo en pràctica. És un mètode infal·lible per fabricar súbdits, en comptes de ciutadans; per desmuntar un sistema que permetia que estudiés «massa gent» (algú s'adona de la perversitat d'aquest argument?), una societat en què tothom que volgués pogués saber. La crisi frena aquestes il·lusions i la ignorància, sumada a l'entronització de l'entreteniment, i l'aparença que fa creure que les pantalles resolen tots els dubtes, dona com a resultat una població que menysprea el coneixement, perquè és avorrit i poc «motivador». Qui és el ruc que estudia perquè vol saber? I saber, per a què?

El propòsit és evident, i per poder greixar la màquina de produir enzes, per fabricar el fracàs escolar a mida, calen laberíntiques raons de

teòrics al·lucinats, com, per exemple, demostra el famós i venerat mantra «aprendre a aprendre», màxima impossible en la realitat, perquè per aprendre cal voler aprendre i si no es vol aprendre ja et pots esgargamejllar, que és del tot impossible ensenyar a aprendre a qui no vol aprendre. El galimaties és tan còmic com patètic i nociu. Però la gent que l'ha inventat i molts d'altres de la mateixa corda troben escudella en la fabricació de moltes teories sensacionals, diverses il·luminacions, contínues disposicions, que convertides en lleis aconsegueixen felïços sabatots, capacitats per acceptar l'esclavatge amb alegria, mentre els donin una pantalla, que és el sùmmum de la modernitat.

Una operació política d'aquesta envergadura es completa i s'assegura amb l'ocultació, el desprestigi i l'anihilació de l'estudi de les paraules que ens fan humans i dels textos bells, profunds i crítics que ens fan una mica més savis i lliures, en eixamplar l'horitzó dels joves.

Arribats aquí, doncs, no tinc cap dubte que, si volem futur, hem de combatre per sortir d'aquesta trampa, hem de lluitar contra aquesta gent, desemascarar les seves mentides i, naturalment, desobeir les seves directrius perverses. Si no és que encara creiem que tot plegat és una casualitat, o el resultat d'un malentès involuntari —que ja dura trenta anys...—, o que la culpa és dels qui treballen, que no saben posar en pràctica unes bellíssimes falses teories, per fer que siguin veritat.

No, no crec que el propòsit de desmantellament d'una formació que volia ensenyar a mirar el món amb ulls crítics i arguments sòlids sigui un error involuntari. Aquesta ha estat la tasca de les dretes conscients i entusiasmades (d'allà i d'aquí: les d'aquí molt!) amb la inestimable col·laboració de les esquerres més babaues d'arreu. Repeteixo la xifra rècord: durant trenta-cinc anys de «democràcia» anorèctica i raquíctica hi ha hagut set (7!) lleis d'ensenyament diferents. (Fins ara: quan aquest text surti publicat, segurament ja n'hi haurà alguna altra a punt). Una tombarella cada cinc anys, de manera que, atenció!, no hi ha cap alumne que hagi començat la seva escolaritat i l'hagi acabada amb les mateixes normes i criteris. A aquest festival pedagògic, encara caldria sumar-hi els retocs i catacros que hi han afegit els vuit darrers consellers/conselleres a vegades anomenats d'ensenyament i altres d'educació («els límits del seu llenguatge...», etc.: no saben ni com

s'han de dir i que és absolutament impossible educar de debò sense ensenyar res, amb discursos i prou; perquè tothom qui ensenya educa, bé o malament...). Si algú es pregunta seriosament què és el fracàs escolar, aquestes dades donen la resposta de qui ha fracassat i va propiciant el fracàs amb rotunda alegria.

Són aquests els dirigents que, per exemple, redueixen les hores d'estudi de la nostra llengua al batxillerat dels centres catalans... per sortir després protestant iradament i cínica pel tracte que rep la llengua dels *gobiernos*; són els mateixos que faciliten i potencien la secessió lingüística traient del batxillerat l'estudi de la història de la llengua, per evitar, suposo, que els universitaris sàpiguen de qui som germans i parents, d'on venim i on podem anar plegats, facilitant que la ignorància ens mantingui entretinguts discutint barbaritats, i tot seguit organitzar vistoses cerimònies de plany i plor, queixant-se del que han provocat. El meu dubte és si són uns inútils o són uns malvats, els que fan tot això. I per a quin país treballen? Voleu dir que no hauríem de començar a demanar que els imputin aquests delictes, per fer-los deixar els escons vitalicis? (Un servidor frisa per fer un dictat curtet al conseller informatitzador que va dir que «amb dues hores n'hi ha prou, perquè els alumnes ja en saben, de català, que l'estudien des de petits»: prometo que si fa menys de deu faltes en cinc línies, l'eximeixo de culpa per... inconscient!).

És per això, i perdoneu els excursos amb què vull situar la qüestió i que em situen a mi davant de la qüestió, que quan avui els organitzadors d'aquest II Simposi em pregunten quins canvis es produirien en l'ensenyament de la llengua i la literatura si Catalunya fos independent, no puc per més que dir que depèn de a mans de qui es deixi la cosa; però d'entrada, vistos i revistos, escoltats i seguits els dirigents que ens han tocat i la seva guàrdia pedagogopretoriana, només puc dir que tinc por, molta por, una immensa por, que em posa els pèls de punta; vull dir que *no future*.

Que se m'entengui bé: tinc un desig enorme, grandíols de viure en un país independent; lluito i milito dins de les meves modestes capacitats per aconseguir-ho, però em fa terror i pànic que quan siguem independents, en aquest camp de l'ensenyament, i sobretot pel que fa a la nostra llengua i literatura, que no cotitzen en borsa ni s'accepten

a les taules dels casinos, continuem a mans d'aquest exèrcit de genteta que ha trobat pitaça corcant la cultura, destruint el plaer de saber i d'ensenyar, per beneficiar-se de la ignorància que fa que un orb pugui creure's un falcó.

Perquè, com ja he repetit arreu, jo m'he prejubilat justament perquè estimo la meva feina, perquè m'agrada ensenyar, encomanar la passió per les idees, inocular el virus de les paraules que hem heretat a través dels textos, obrir els ulls dels joves a la capacitat crítica amb bons models de poetes i narradors, però aquells fracassats i fracassadors de l'ensenyament no ho volen, no em van deixar perquè tenen la funció de fabricar mà d'obra barata acrítica i jo hi sobrava, en aquesta comèdia. Per això he plegat de seguida que he pogut, per evitar ser-ne còmplice i perquè es feia certament difícil digerir tant de fàstic. (Qui consideri que exagero, que em disculpi i vagi a parlar amb algun col·lega en actiu... que no cobri per dir el contrari, és clar).

Dit tot això, de pressa i malament, l'únic futur que m'agradaria albirar seria un somni: que el país decidís formar bons ciutadans, cultes, feliços, crítics, que estimessin la seva llengua i la seva cultura i per això mateix s'obrissin a totes les altres que ens acosten a l'Europa de què aquí s'ha parlat, al món que acull els homes lliures.

I perquè això sigui així, responc de pressa a l'altra qüestió dient que l'estatus del català en aquesta desitjada independència que ve només pot ser un: llengua pròpia (i aquí manllevo l'adjectiu tan ben matissat pel doctor Damià Pons avui). Un país té una llengua que és la seva. Llengua única? No cal. Som molts els que volem poder usar més d'una llengua, que ens vantem de no tenir una única llengua (els que es vanten del contrari són... el que són), de manera que a mi m'agrada pensar que al meu futur país es farà tot en català, naturalment, que els meus néts podran fer vida sense canviar d'idioma si no volen, mentre la gent del meu país parlarà les llengües que vulgui o que pugui, per eixamplar el seu món, per trencar-ne els límits.

I si això s'aconsegueix, em sembla que la resta dels Països Catalans, si es treballa amb la mirada posada en la cultura de debò, sense mentides, ni fantasmes, ni titelles, a mesura que es vagin alliberant de la colla d'analfabets filibusters que ara trafiquen amb ells i les seves terres, aniran recuperant la pròpia parla amb normalitat, i ens retroba-

rem en el goig de viure el sentit de comunitat lingüística que ens uneix i ens fa més persones, que és per això que es fa la festa.

Acabo i em permetré de ser optimista. Tot aquest conglomerat de queixes que no troben interlocutor en unes autoritats desautoritzades *de facto*, totes aquestes propostes de neteja i reordenació que els professionals que viuen directament la realitat diària coneixen a la perfecció, ara és el moment de plantar-les al davant de la situació social i política. Es vol construir un nou país i ho hem de fer insistint, oposant-nos a la barbàrie dels pallassos incultes i entabanadors que s'han apropiat de la bona feina dels docents; esbandint ximpleries psicopatètiques per recuperar el goig d'aprendre i la joia d'ensenyar en un país lliure.

No calen lleis, calen mestres i professors entusiastes, amb criteri i empena, que llegeixin i coneguin el plaer d'encomanar la passió per la llengua i la literatura, un cop esporgat el panorama de vividors i babaus, que s'han apuntat a la feina amb desitjos missioners i no culturals i formatius; o que hi han entrat per allargassar indefinidament la seva etapa escolar, amb el trist argument que «els agrada treballar amb nens o joves».

El que cal és deixar treballar tranquils els mestres i professors que lluiten per construir un món intel·ligent, viu, de ciutadans amb coneixements fonamentats; professors que treballen perquè la cultura s'escampi superant la immediatesa i els límits d'un món de vol gallinaci. Professors i mestres que, com que estimen la seva feina i hi creuen, ensenyen cada dia per fer possible un futur digne en una societat digna.

Res més: que tant de bo puguem ser aviat rics i lliures, però només ho serem si som també cultes, nets, nobles, desvetllats i feliços.

Moltes gràcies per la vostra amable i pacient atenció.